

Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (Interreg) Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) osarahoitettavien Interreg Aurora ja Interreg Central Baltic -yhteistyöohjelmien 2021–2027 ohjelmamuutokset

Tausta

EU:n sisärajoilla toteutettavien Interreg Aurora ja Interreg Central Baltic -ohjelmien muutostarpeet johtuvat EU:n ulkorajayhteistyössä tapahtuneista muutoksista. Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 muutti Suomen ja Venäjän välisellä rajalla toteutettavien EU:n ulkorajayhteistyöohjelmien (Interreg NEXT) toimintaympäristön. Kaakkois-Suomi – Venäjä, Karelia- ja Kolarctic -ulkorajayhteistyöohjelmien valmistelu keskeytettiin ja ne eivät tule käynnistymään ohjelmakaudella 2021–2027. Kolmelle ohjelmalle oli osoitettu EU-rahoitusta yhteensä noin 112,1 milj. euroa, josta Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoitusta noin 55,5 milj. euroa ja EU:n naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineestä (NDICI) noin 56,6 milj. euroa.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta (TALPO) linjasi 18.3.2021, että 48,0 milj. euroa EAKR-rahoitusta osoitetaan Kaakkois-Suomi – Venäjä, Karelia ja Kolarctic Interreg NEXT -ohjelmille seuraavasti:

- Kaakkois-Suomi – Venäjä 24,0 milj. euroa
- Karelia 14,0 milj. euroa
- Kolarctic 10,0 milj. euroa

Lisäksi Ruotsi osoitti Kolarctic-ohjelmalle EAKR-rahoitusta 7,5 milj. euroa.

Kaakkois-Suomi – Venäjä, Karelia ja Kolarctic Interreg NEXT -ohjelmiin osallistuvat maat sekä alueet Suomesta olisivat olleet seuraavat:

Interreg NEXT Kaakkois-Suomi – Venäjä:

- Osallistuvat maat: Suomi ja Venäjä
- Suomesta Etelä-Karjalan, Etelä-Savon ja Kymenlaakson maakunnat

Interreg NEXT Karelia:

- Osallistuvat maat: Suomi ja Venäjä
- Suomesta Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Pohjois-Karjalan maakunnat

Interreg NEXT Kolarctic:

- Osallistuvat maat: Suomi, Venäjä, Ruotsi ja Norja
- Suomesta Lapin maakunta

Vastaava tilanne on myös Baltian maiden (Viro, Latvia ja Liettua) ja Puolan Interreg NEXT -ohjelmien osalta. Ohjelmiin osallistuvat jäsenvaltiot eivät kuitenkaan menetä Interreg NEXT -ohjelmille osoittamaansa EAKR-rahoitusta, vaan se tulee Interreg-

asetuksen (EU) 1059/2021 mukaisesti kohdentaa uudelleen EU:n sisärajoilla toteutettaville Interreg-ohjelmille.

Interreg-sisärajayhteistyöohjelmien muutokset

EU:n ulkorajayhteistyöohjelmille tarkoitetut EAKR-varat kohdennetaan Suomen osalta kahdelle Interreg-sisärajayhteistyöohjelmalle – Interreg Aurora ja Interreg Central Baltic.

Lisäksi ohjelmien ohjelma-alueita laajennetaan Suomen osalta kolmella ulkorajamaakunnalla. Interreg Auroran ohjelma-alueeseen lisätään Kainuu ja Pohjois-Karjala sekä Interreg Central Balticin ohjelma-alueeseen Etelä-Savo. Muilta osin ohjelmiin tehtävät muutokset ovat luonteeltaan teknisiä. Ohjelmien alueanalyysiä ja indikaattoritietoja täsmennetään lisääntyneen rahoituksen ja ohjelma-alueiden laajentumisen myötä. Myös ohjelmasihteeristöjen henkilöresursseja vahvistetaan.

Interreg Aurora yhdistää Interreg 2014–2020 -ohjelmien Interreg Pohjoinen ja Interreg Botnia-Atlantican maantieteelliset alueet Norjassa, Suomessa ja Ruotsissa. Ohjelma-alue kattaa myös Sápmi-alueen Norjassa, Suomessa ja Ruotsissa. Ohjelman painopisteiden valinnoissa on priorisoitu teemoja, joihin ohjelma voi parhaiten vaikuttaa ja jotka tuottavat rajat ylittävää lisäarvoa. Ohjelman sisällössä painottuvat kestävä kehitys laajasta näkökulmasta, sekä ympäristölliset että sosiaaliset kysymykset.

Interreg Central Baltic rahoittaa rajat ylittäviä yhteistyöhankkeita Suomen (ml. Ahvenanmaa), Viron, Latvian ja Ruotsin alueella. Ohjelmalla on jo pitkä historia. Ohjelma on ollut nykymuodossaan ohjelmakaudesta 2007–2013 lähtien ja yhteistyö alueella on vakiintunutta ja kehittyntä. Ohjelman keskeisiä tavoitteita ovat yritysten innovatiivinen kehittäminen, ympäristön tilan parantaminen ja resurssien käytön tehostaminen, erityisryhmien työllistymisvalmiuksien parantaminen työmarkkinoiden sosiaalisia rakenteita ja yrittäjyyden edellytyksiä kehittämällä sekä paremmat julkiset palvelut.

Interreg Aurora ja Interreg Central Baltic -ohjelmiin osallistuvat maat sekä alueet Suomesta ovat muutosten jälkeen seuraavat:

Interreg Aurora:

- Osallistuvat maat: Suomi, Ruotsi ja Norja
- Suomesta Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Karjalan, Keski-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakunnat

Interreg Central Baltic:

- Osallistuvat maat: Suomi (ml. Ahvenanmaa), Ruotsi, Viro ja Latvia
- Suomesta Ahvenanmaan, Satakunnan, Varsinais-Suomen, Uudenmaan, Kymenlaakson, Pirkanmaan, Hämeen, Päijät-Hämeen, Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan maakunnat

Rahoitus ja taloudelliset vaikutukset

EU:n ulkorajayhteistyöohjelmien toteutusvuosien 2021–2027 EAKR-rahoitus, Suomen osalta yhteensä 48,0 milj. euroa, kohdennetaan Interreg asetuksen (EU) 1059/2021 mukaisesti EU:n sisärajoilla toteutettaville Interreg Aurora ja Interreg Central Baltic -ohjelmille seuraavasti:

- Toteutusvuosien 2021–2022 EAKR-rahoitus, Suomen osalta yhteensä 8,2 milj. euroa (Kolarctic 1,7 milj. euroa, Karelia 2,4 milj. euroa, Kaakkois-Suomi – Venäjä 4,1 milj. euroa), kohdennettiin keväällä 2022. Asia linjattiin TALPO:n kirjallisessa menettelyssä 4.5.2022.
- Toteutusvuosien 2023–2027 EAKR-rahoitus, Suomen osalta yhteensä 39,8 milj. euroa (Kolarctic 8,3 milj. euroa, Karelia 11,6 milj. euroa, Kaakkois-Suomi – Venäjä 19,9 milj. euroa), kohdennettiin keväällä 2023. Asia linjattiin TALPO:n kirjallisessa menettelyssä 19.5.2023.

Kolarctic- ja Karelia -ohjelmien EAKR-osuudet (yhteensä 24,0 milj. euroa) kohdennettiin Interreg Aurora -ohjelmalle ja Kaakkois-Suomi – Venäjä -ohjelman EAKR-osuus (yhteensä 24,0 milj. euroa) Interreg Central Baltic -ohjelmalle.

EAKR-varojen siirto ei edellytä muutoksia valtion talousarvioon. Interreg-ohjelmien EAKR-varoja ei budjetoida valtion talousarvioon. Suomen valtion vastinrahoitusosuus Interreg-ohjelmille on budjetoitu valtion talousarvioon työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan (32.30.64). Rahoitus sisältyy vuoden 2023 talousarvioon ja vuosien 2024–2027 julkisen talouden suunnitelmaan.

Suomen lisäksi Ruotsi, Viro ja Latvia kohdentavat toteutusvuosien 2021–2027 EAKR-rahoitusta Interreg Aurora- ja Interreg Central Baltic -ohjelmille seuraavasti:

- Ruotsi: Interreg Aurora -ohjelmalle 7,5 milj. euroa,
- Viro: Interreg Central Baltic -ohjelmalle 9,0 milj. euroa,
- Latvia: Interreg Central Baltic -ohjelmalle 2,7 milj. euroa.

Ohjelmien EAKR-rahoitus on uudelleen kohdennusten jälkeen seuraava:

- Interreg Aurora: 93,8 milj. euroa → 125,3 milj. euroa (lisäys 31,5 milj. euroa),
- Interreg Central Baltic: 126,8 milj. euroa → 162,5 milj. euroa (lisäys 35,7 milj. euroa).

Ohjelma-alueiden muutokset

Interreg Aurora -ohjelma-alueetta laajennetaan Suomen osalta kahdella ulkorajamaakunnalla (Pohjois-Karjala ja Kainuu) ja Interreg Central Baltic ohjelma-alueetta yhdellä ulkorajamaakunnalla (Etelä-Savo). Ulkorajamaakunnista Lappi ja Pohjois-Pohjanmaa kuuluivat jo aiemmin Interreg Aurora ohjelma-alueeseen sekä Etelä-Karjala ja Kymenlaakso Interreg Central Baltic -ohjelma-alueeseen. Ohjelma-alueiden laajentamisen myötä kaikilla Suomen ulkorajamaakunnilla on mahdollisuus osallistua rajat ylittävään yhteistyöhön ohjelmakaudella 2021–2027.

Pohjois-Karjalan ja Kainuun kärkitoimialat ja kehittämisen teemat linkittyvät hyvin Interreg Aurora -ohjelman tavoitteisiin, erityisesti kiertotalous, vihreä siirtymä sekä kulttuuri ja matkailu. Pohjois-Karjala ja Kainuu osallistuvat yhdessä muiden Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien kanssa EU:n komission pilottiin ”Industrial transition”, jossa on syntynyt myös Itä- ja Pohjois-Suomen alueen yhteinen älykkään erikoistumisen strategia (ELMO). Lisäksi olemassa olevat Itä- ja Pohjois-Suomen ja NSPA-alueen verkostot sekä uudistuva Barents-yhteistyö tukevat aluelajennusta.

Pohjois-Karjala ja Kainuu ovat pohjoisia maakuntia, joiden erityispiirteinä korostuvat esim. alueen laajuus, pitkät etäisyydet, harva asutus, metsäisyys, maaseutumaisuus, matkailu ja muut luontoa sekä luonnonvaroja kestävästi hyödyntävät elinkeinot. Interreg Auroran ohjelma-alueella on Pohjois-Karjalan ja Kainuun kanssa saman tyyppisiä alueita, joiden kehittämishaasteiden ratkaisussa alueiden välisellä yhteistyöllä saavutetaan merkittävää lisäarvoa. Lisäksi Pohjois-Karjalalla ja Kainuulla on em. vahvoja osaamisalueita, joita voidaan hyödyntää kehitettäessä kestäviä vihreän ja digitaalisen siirtymän ratkaisuja yhteistyössä Aurora-ohjelman alueiden kanssa. Uusien kansainvälisten yhteistyökumppaneiden löytäminen on vallitsevassa geopoliittisessa tilanteessa ensiarvoisen tärkeää.

Interreg Central Baltic -ohjelman tavoitteet ovat Etelä-Savon maakunnan kehittämistavoitteiden mukaisia ja hyödynnettävissä. Maakunnassa on aktiivista omaa ja yhteistyössä toteutettavaa aluekehittämistä, TKI-toimintaa sekä yritystoimintaa ohjelmatavoitteiden alueilla. Etelä-Savoon on kehittynyt ja kehittymässä useita kehittämisalustoja, joissa on valtakunnan tasolla ja kansainvälisestikin vahvaa erityisosaamista sekä tutkimus- ja innovaatiotoimintaa.

Ekosysteemejä, klustereita ja kehitysalustoja on vahvistettu maakunnassa määrätietoisesti, ja ne ovat keskeisessä roolissa myös maakunnan tulevien vuosien kehittämisstrategioissa, erityisesti Etelä-Savon älykkään erikoistuminen strategiassa 2022–2027, jossa Etelä-Savon kärjiksi on määritelty metsä, ruoka, vesi, matkailu sekä hyvinvointi. Kärjet ja niihin liittyvät kehittämisalustat pohjautuvat Etelä-Savon tunnistettuihin vahvuuksiin, joihin kohdistetuilla toimenpiteillä voidaan tukea laajasti alueen ja eri toimijoiden kasvua, kehitystä ja kansainvälistymistä. Älykkään erikoistumisen strategia (ÄES) on samalla maakunnan kansainvälistymisstrategia.

Etelä-Savossa toimivilla toisen ja korkea-asteen oppilaitoksilla on vahva rooli alueen maakunnan kehittämisalustoissa ja strategisten kärkialojen ympärille rakentuneissa klustereissa sekä osaajien kouluttajina.

Pohjois-Karjalan, Kainuun ja Etelä-Savon maakuntien TKI-organisaatiot, kaupungit ja kunnat, elinkeinotoimijat ja hankeyhtiöt ovat kokeneita hankevalmistelijoita ja -toteuttajia.

Interreg Central Baltic -ohjelma-aluetta laajennetaan myös Latvian osalta yhdellä alueella (Latgale). Ruotsin ja Viron osalta ohjelma-alue pysyy ennallaan. Lisäksi Interreg Auroran ohjelma-alue pysyy ennallaan Ruotsin ja Norjan osalta.

Ohjelmaesitysten kansallinen käsittely ja toimittaminen komissioon

Alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitiikan toimeenpanosta annetun lain (756/2021) 32 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvosto päättää Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien hyväksymisestä Suomen osalta. Lisäksi valtioneuvoston ohjesäännön 3 §:n 10 kohdan mukaan valtioneuvoston yleisistunnossa käsitellään ja ratkaistaan mm. esitykset Euroopan yhteisön Suomea koskeviksi alue- ja rakennepoliittisiksi ohjelmiksi. Interreg-ohjelmien kansallisena vastuuviranomaisena työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) vahvistaa ohjelman sisällön sen jälkeen, kun asia on käsitelty ja ratkaistu valtioneuvostossa.

Ohjelmien seurantakomiteat ovat hyväksyneet ohjelmamuutokset 22.6.2023 (Interreg Aurora, kirjallinen menettely) ja 17.8.2023 (Interreg Central Baltic). Tämän jälkeen ohjelmamuutokset toimitetaan ohjelmaan osallistuville jäsenmaille kansallista hyväksymistä varten. Kun kaikki ao. maat ovat hyväksyneet ohjelmamuutoksen ja toimittaneet sitä koskevan vahvistuskirjeen ohjelman hallintoviranomaiselle, tämä toimittaa ohjelmamuutoksen vahvistuskirjeineen komissioon. Interreg Aurora -ohjelman hallintoviranomaisena toimii Norrbottenin lääninhallitus Ruotsissa ja Interreg Central Baltic -ohjelman hallintoviranomaisena Varsinais-Suomen liitto.

Ohjelmamuutokset tulee toimittaa komissiolle syyskuun 2023 loppuun mennessä. Komission tulee hyväksyä ohjelmamuutokset vuoden 2023 loppuun mennessä.

Suomessa kansallinen käsittelyprosessi on seuraava:

- TEM valmistelee käsittelyn pohjana olevan muistion
- raha-asiainvaliokunta käsittelee ja puoltaa
- valtioneuvosto käsittelee ja hyväksyy ohjelmamuutoksen jätettäväksi komissiolle
- TEM laatii vahvistuskirjeet ja toimittaa ne ao. hallintoviranomaisille

Edellä olevan perusteella esitetään, että valtioneuvosto hyväksyisi Interreg Aurora 2021–2027 ja Interreg Central Baltic 2021–2027 -yhteistyöohjelmien ohjelmamuutokset, joilla lisätään ohjelmien EAKR-rahoitusta ja muutetaan ohjelma-alueita.